

Kerepeszki Róbert: Tudomány életközben.

Debreceni Akadémiai Bizottság, Debrecen, 2010. 101 lap

„Aki a múltját nem becsüli, a jövőjére sem érdemes” elv minden egyes személyre, közösségre és intézményre is érvényes. Ennek az elvnek megfelelően született meg az 1976-ban Szeged, Pécs, Veszprém után negyedikként létrejött Debreceni Akadémiai Bizottság (DAB) története. A bevezetés szerint „...a könyv, amelyet az Olvasó most kezében tart, elsősorban arra keresi a választ, hogy a DAB hogyan illeszkedett a társadalmi környezet-hez, és hogyan felelt meg a változó korok különböző tudományos és társadalmi kihívásainak.”

Az Előzmények fejezet a debreceni felsőoktatás múltjáról szól, Debrecen küzdelméről, hogy a közel félezedes Református Kollégiumból egyetem váljon. Itt találunk részletes beszámolót az 1921-ben alapított Tisza István Tudományos Társaságról is, amely szinte önálló tudományos akadémiaként működött (pl. a tagjait választották, akik székfoglalót tartottak), és amelyet a DAB elődjének tekint. A fejezet ugyancsak foglalkozik a debreceni tudományos intézményekkel a háború és a front átvonulása idején, valamint a felsőoktatás és a tudományos élet alakulásával Debrecenben a háború után a DAB megalakulásáig.

Ezek után három fejezet, három időszakra bontva tárgyalja a DAB történetét. Az első az alapítástól (1976) a rendszerváltásig (1990) terjed. Utóbbi kétszázötven év hatott a tudományos életre, kedvező fogadtatását azonban a DAB-ban beárnyékolta, hogy egybeesett első elnökének, Bognár Rezső akadémikusnak a halálával. A DAB munkáját egyébként a Debreceni Agrártudományi Egyetem épületében kezdte meg, és itt is működött 1981-ig, az új székház felépültéig. Feladatát az alapítás-kor a következőkben határozták meg: „a Tiszántúlon folyó tudományos tevékenység társadalmi eszközökkel való ösztönzése, támogatása és koordinálása; az e területen működő tudományos és oktatási intézetek dolgozóinak összefogása, a tudomány műve-

lésének fokozása, az újabb tudományos eredmények elérése, a helyi tudományos élet további fejlődésének elősegítése; a regionális és egyéb tervek megvalósításának a társadalmi erők mozgósításaival történő segítése.” Mindez a tevékenység és feladat ténylegesen három megyére terjedt ki: Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok és Szabolcs-Szatmár-Bereg.

A DAB történetének első periódusa a megalapozás és a szervezet felépítésének az ideje volt. A munka 7 szakbizottsággal és 31 munkabizottsággal indult, ezek összességükben közel kétszáz rendezvényt szerveztek évente. A bizottság ebben az időben folytatott gyakorlatát címszavakban a következőkben foglalhatjuk össze: tudományos fórumok teremtése (konferenciák, szimpóziumok, kihelyezett ülések stb.); könyvkiadási tevékenység; kapcsolattartás, képviselet a társadalom vezető szerveivel (párt, tanácsok); kapcsolat kiépítése a tudomány és a gyakorlat között (ipari és mezőgazdasági üzemek), pályázatok kírása; véleményezések, előterjesztések megfogalmazása a társadalmat aktuálisan érintő kérdésekben. Ilyen volt többek között, hogy csak egy példát említsünk: „A három megye területén található termálvíz komplex hasznosítási tervének kidolgozása.”

A következő fejezet a rendszerváltozás utáni évtizedről szól, amikor sok minden megváltozott a társadalmi körülményeket illetően: a tudomány felszabadult az ideológiai nyomás alól, de ugyanakkor finansziális tekintetben sokkal rosszabb helyzetbe került. Ami a DAB-ot illeti, lényegében – bizonyos módosításokkal, újításokkal – ugyanazt a munkát folytatta Szabó Gábor (1990-1993) és Berényi Dénes (1993-1999) elnöksége alatt, mint amelyet a korábbi években már megalapoztak. Talán a legjelentősebb változás volt a nyitás az államhatáron túlra. A DAB hívta életre az International Regional Meeting of

Leading Scientists fórumot, amelyben öt ország rektorai, kutatóintézeti igazgatói, akadémiai vezetői vettek részt, és amely ebben az időszakban többször is tanácskozott Debrecenben (egy alkalommal pedig Kassa mellett egy üdülőben). A hazánkat környező hat ország magyar tudományos műhelyeinek találkozási pontjára ugyancsak 1995-től két évenként a DAB-ban került sor.

Ezekben az években alakították ki a DAB kitüntetései rendszerét, benne a külföldieknek is adható „Pro Cooperatione Scientifica Promovenda” elismeréssel. Az Innovációs Plakettet és Oklevelet viszont a DAB és a három megye Ipari és Kereskedelmi Kamrája közösen ítéli oda. Átalakításra került a pályázati rendszer is, amely ezek után főleg a kutatással nem hivatásszerűen foglalkozókra és a fiatalokra fordította figyelmét. A DAB és az Universitas Egyesülés erőfeszítései eredményeképpen a város anyagi támogatásával 1993-ban újra indult az 1927-ben alapított Debreceni Szemle folyóirat.

Számos szervezeti változtatás is történt ebben az időszakban. Ezek közül talán a legfontosabb a DAB Tanács létrehozása és az évenként megtartott DAB közgyűlés, amelyhez változatos programok csatlakoztak.

A DAB történetének harmadik periódusa a harmadik évezred első évtizede (1999-2009). Ekkor Székely György (1999-2005) és Lipták András (2005-2008) irányították a bizottságot, 2008-ban pedig Bitskey Istvánt

választották meg a DAB elnökévé. A székház technikai modernizációján kívül jelentős kezdeményezés volt a széles nyilvánosság felé irányuló „Értékek Akadémiája”, amelyet a DAB a Magyar Televízió körzeti stúdiójával együttműködésben valósított meg. Az utóbbi két évtizedben társadalmunkban egyre jobban előtérbe kerültek a jogi és közgazdasági ismeretek, amelyek hiánya a tudományos értelmiség köreiből is jelentkezett. Ennek orvoslását szolgálta korunk társadalmi-gazdasági folyamatairól, a globalizációról szóló előadásorozat.

2006-tól, amikor Görömbei András akadémikus lett a Magyar Tudományosság Külföldön MTA elnöki bizottság vezetője, a DAB székház ad otthont e bizottságnak. 2009 novemberében a DAB volt a székhelye a Tudomány Ünnepe országos megnyitójának. Az elmúlt időszakban a DAB új együttműködési szerződéseket írt alá, így pl. a Debreceni Önkormányzattal és az Ukrán Nemzeti Akadémia Kárpátaljai Részlegével.

A könyv második része, amely terjedelmének majdnem felét foglalja el, angol nyelvű kivonatot és adatokat, táblázatokat ill. fényképeket tartalmaz a DAB múltjáról és jelenéről.

A kiadvány mind a szerzőt, mind a DAB jelenlegi vezetőit dicséri, mert a múltat ismerve jobb eséllyel alakíthatjuk a jelent és a jövőt.

Berényi Dénes

Beteg társadalom, egészséges nemzet.

Kopp Mária orvos-pszichológussal beszélget Mezei Károly.

Kairosz Kiadó, Budapest, 2009. 123 lap

A cím meglehetősen ellentmondásosnak tűnik. Legelőször talán érdemes azzal foglalkozni, hogy a könyv elolvasása után hogy látja az ember ezt az ellentétet. Vannak a társadalomban olyan jelek, adatok – a könyv szerint –, amelyek a társadalom mélyén (tekinthetjük ezt „a nemzetnek”) az „egészségre” utalnak, viszont mások kifejezetten a „betegségre”. Mindkettőből adunk ízelítőt az alábbiakban idézetek formájában.

„...átnézve a nemzetközi értékstatisztikákat, a magyarok 80-90 százaléka még ma is

azt mondja, hogy *büszke magyarságára.*” „*A magyar társadalomnak óriási ereje...a sokszínűség, a genetikai gazdagság...*” „Az általában megkérdezetteknek 82 százaléka azt mondja, az ember rákényszerül arra, hogy bizonyos szabályokat, törvényeket áthágjon...” „Mindamelllett a magyarok 66 százaléka mégis azt mondja, hogy nem volna szabad adót csalni és elítélik az adócsalást.” „...a magyarok a leggyermekszerotóbbak egész Európában. A magyar fiatalok több mint 70 százaléka mondja, hogy *nem lehet igazán*